

MAJ-21019

Seat No. _____

Third Year B. A. (Non CBCS) Examination

February - 2018

Hindi : Paper - 11

(Translation) (Old Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- सूचना : (१) संपूर्ण प्रश्नपत्र 'क' तथा 'ख' इन दोनों विभागों में विभाजित है।
(२) सभी प्रश्नों के अंक दाहिनी ओर निर्दिष्ट है।

विभाग—क

- १ अनुवाद का अर्थ एवं परिभाषा देते हुए अनुवाद का स्वरूप स्पष्ट कीजिए। १५
अथवा
- १ सर्जनात्मक साहित्य के अनुवाद की समस्याओं और उनके समाधान की चर्चा कीजिए। १५
- २ अनुवाद के प्रकारों को विस्तार से समझाइए। १५
अथवा
- २ 'अनुवाद' क्या है? शिल्प, कला या विज्ञान ? तर्क संगत उत्तर दीजिए। १५
- ३ (अ) टिप्पणियाँ लिखिए : (कोई एक) १०
(१) अनुवाद का भविष्य और सीमाएँ।
(२) शिक्षा क्षेत्र में अनुवाद की भूमिका।
(३) अनुवाद के औजार।
- (ब) एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए : ५
(१) लोकसभा में अनुवादक को क्या कहते हैं?
(२) 'अनुवाद कला सिद्धांत और प्रयोग' पुस्तक के लेखक कौन हैं?
(३) कौन से अनुवाद में भावों की अहमियत शब्दों के मुकाबले अधिक होती है?
(४) 'अनुवाद' शब्द में 'अनु' उपसर्ग का अर्थ क्या है?
(५) 'पुनरीक्षण' का तात्पर्य क्या है?

(ક) રિક્તસ્થાનોં કી પૂર્તિ કીજિણ :

૫

- (૧) 'અનુવાદ વિજ્ઞાન' કે રચનાકાર કા નામ _____ હૈ।
(ડૉ. ઢોલાનાથ તિવારી, કૈલાશચન્દ્ર ઢાટિયા, ડૉ. ઢીરેન્દ્ર વર્મા)
- (૨) અનુવાદ કરને વાલે કો _____ કહતે હૈં।
(સંપાદક, સંશોધક, અનુવાદક)
- (૩) ઢો ઢિન્ન-ઢિન્ન ઢાષા-ઢાષી આપસ મેં વાત કરતે હૈં તો ડનકે ઢીચ કે અનુવાદ કો _____ કહતે હૈં।
(સારાનુવાદ, આશુ-અનુવાદ, ઢાવાનુવાદ)
- (૪) અનુવાદ પરંપરા કા સૂત્રપાત _____ સે હુઆ।
(પશ્ચિમ, પૂર્વ, ઢક્ષિણ)
- (૫) 'અનુવાદ' કે લિણ અંગ્રેજી મેં _____ શબ્ઢ કા પ્રયોગ કિયા જાતા હૈ।
(Transmission, Translation, Analysis)

વિઢાગ-ઁ

૪ (અ) હિન્ઢી મેં અનુવાદ કીજિણ :

૧૫

આજે આપણે ઁક ઁવો સઢાજ જોઈ રહ્યા છીઁ જેઢાં ઢનુષ્ય-ઢનુષ્ય વચ્ચેની ભેઢરેખા ગહન છે. ઁક તરફ સંપત્તિના ઢગલા છે તો ઢીજી તરફ કારઢી ઢરિઢ્રતા. કેટલીક વ્યક્તિઓ કશું પણ કાઢ કર્યા વિના વિલાસિતાભર્યું જીવન જીવે છે. તો કેટલીક ઢીજી વ્યક્તિઓ સવારથી ઢાંડીને સાંજ સુધી તનતોડ ઢહેનત કરે છે. છતાં તેઢને જીવનની પ્રાથઢિક જરૂરિયાતો પણ પ્રાપ્ત થતી નથી. આને ન્યાયપૂર્ણ સ્થિતિ ન કહી શકાય. આ તો ન્યાયની અવહેલના છે. આઢાં જે વ્યક્તિ ઢનવાન છે તેનો વાંક નથી. ઁ તો આપણી સઢાજ પઢ્ઢતિનો ઢોષ છે. જે પઢ્ઢતિ ઁક વ્યક્તિ ઢ્વારા ઢીજી વ્યક્તિનું શોષણ કરવાની પરવાનગી આપે અને ગરીબાઈ તથા દુઃખ ઉત્પન્ન કરે ઁવી પઢ્ઢતિને ઢઢલવી જોઈઁ અને તે આપણા હાથની વાત છે. આપણાં ઢેશઢાં રહેતાં પ્રત્યેક સ્ત્રી-પુરુષ સુખ-શાંતિથી રહી શકે ઁટલું ઉત્પાઢન થાય છે. ઢરેક સ્ત્રી અને પુરુષને પોતાની શક્તિનો પૂરેપૂરો વિકાસ કરવાની તક ઢળવી જ જોઈઁ, પરંતુ આઢ થવા ઢાટે આપણે આપણી પુરાણી ઢાન્યતાઓને ભૂલી જવી પડશે. સઢ્ઢાન અને શ્રેષ્ઠતાનો પાયો જ્ઞાતિ, જન્ઢ કે ઢન સંપત્તિ નહીં પરંતુ શક્તિ અને પરિશ્રઢ હોવા જોઈઁ. આપણાઢાંથી પ્રત્યેક વ્યક્તિ અન્ય વ્યક્તિને ઊંચો કે નીચો નહીં, પરંતુ ભાઈ સઢજે, પૂજા કે ધૂણાનું પાત્ર નહીં પરંતુ સૌને સઢાન અધિકારી સઢજે અને ઢેશનાં ઉત્પાઢનઢાં સઢાન ભાગીઢાર સઢજે.

(ब) गुजराती में अनुवाद कीजिए :

५

अच्छे अनुवादक के लिए तीन बातें आवश्यक हैं। पहली बात तो है स्रोत भाषा का ज्ञान/स्रोत भाषा का ज्ञान भी कई प्रकार का हो सकता है। जैसे कि किसी रूसी पुस्तक का अनुवाद करना है। यदि वह पुस्तक गणित की है तो रूसी भाषा के सामान्य ज्ञान से काम चल जायेगा, किन्तु वह कोई कविता की पुस्तक है या ऐसा उपन्यास है जिसमें आंचलिकता का पुट है, तो फिर भाषा का ज्ञान उच्चकक्षा का होना आवश्यक है।

५ (अ) गुजराती से हिन्दी में अनुवाद कीजिए ।

१५

ચાલો યાદ કરીએ 'જેક લાંડન'ની નવલકથા 'માર્ટિન એડન'. શરૂઆતમાં નાયકની જિંદગી કમનસીબ પંથે જાય છે. સતત ભૌતિક મુશ્કેલીઓ, ત્રાસદાયક એકલતા, બિન અવેજી પ્રેમ અને તેની સાહિત્યિક પ્રતિભાની કદરમાં નિષ્ફળતા. પરંતુ આ બધાં વિઘ્નો હોવા છતાં માર્ટિને દિન-રાત જોયા વિના મરણિયા પ્રયત્નો કર્યા. પછી તો પરિસ્થિતિ નિરંતર ભાગ્યમાં પરિવર્તિત થતી ગઈ. તે સારો અને સ્વતંત્ર પ્રતિષ્ઠિત લેખક બન્યો. તેનો પ્રણય પસ્તાયો અને ફરીથી તેની પાસે આવ્યો અને તેમ લાગ્યું કે, તેણે ઈચ્છિત સર્વ પ્રાપ્ત કર્યું, પરંતુ તેના પર શું વીત્યું? તેણે જે મેળવ્યું તેનાથી તેને આનંદ પ્રાપ્ત ન થયો. તે પ્રત્યેક વસ્તુથી બેદરકાર બન્યો. જીવન પણ, જે હવે માત્ર આનંદમય છે, તે નિરર્થક હતું.

(ब) हिन्दी से गुजराती में अनुवाद कीजिए :

५

जब हम तकनीकी क्षेत्र की बात करते हैं तो हमारे केवल टेक्नोलोजी अथवा प्रौद्योगिकी या अभियांत्रिकी जैसे विषय सामने आ जाते हैं। परंतु अनुवाद की दृष्टि से तकनीकी का अर्थ है जो अनुवाद वैज्ञानिक, साहित्यिक, बैंकिंग, प्रशासनिक एवम् विधिक, प्रवृत्ति से इतर प्रवृत्ति का हो व जिसमें सामान्य विषय-वस्तु से इतर वस्तु वर्ण्य विषय हो उसे तकनीकी अनुवाद कहा जायेगा। इस प्रकार इस में वह समस्त अनुवाद आ जाता है, जो चाहे शिल्पकला का हो या प्रौद्योगिकी का चाहे वह कर्मशाला का अनुवाद हो या विद्युत विभाग का, सभी जगह कुछ विशिष्ट अभिव्यक्तियाँ होती हैं।

(ક) ગુજરાતી સે હિન્દી મેં અનુવાદ કીજિણ ।

૧૦

શીખવાની પ્રબળ ઈચ્છા માત્ર તમારા જ્ઞાનને વધારતી નથી. તમને અભિમાનથી પણ મુક્ત રાખે છે. દરેક માણસ અને ઘટના કંઈકને કંઈક નવું શીખવાડી જાય છે. જેની હંમેશા શીખવાની તૈયારી હોય છે. તે પોતાના જ્ઞાનનો યોગ્ય ઉપયોગ કરી શકે છે. વિદ્યાર્થી બનીને શીખવામાં અભિમાનનું જોખમ રહેલું છે પરંતુ શિષ્ય બનીને શીખવામાં અભિમાનથી મુક્ત રહી શકાય છે. જ્યારે આપણે એવું વિચારીએ કે આપણે એટલું નથી જાણતાં જેટલું આપણે જાણવું જોઈએ, એ વખતે જ આપણાં વ્યક્તિત્વમાં એક ખુલ્લાપણું અને વિશાળતા આવી જાય છે. શિષ્યપણાંનો સીધો અર્થ છે સતત શીખવાની પ્રબળ ઈચ્છા.